

ğine bağlı özel bir dairenin bu işle ilgilen-
diğini bildirmektedir (*İran Moğolları*, s. 356-
359). Soyurgalı ayrıntılı biçimde ele alan
ilk inceleme Petruşevskiy'in çalışmasıdır
(bk. bibl.). Araştırmacı konuyu Karakoyunlu
ve Akkoyunlu yönetimlerinden başlayarak
incelemiş ve özellikle soyurgalın mü-
sellemden olan farkı üzerinde durmuştur.
Bu konuda yapılan bir başka ayrıntılı in-
celeme de Murakami'ye aittir. Müellif bu
tür timarlar için Batı Avrupa'da "fief ve
lehen", Doğu İslâm dünyasında iktâ ter-
rimlerinin kullanıldığını söyler (*Tōyō Gaku-
hō*, s. 1). Ortaylı'ya göre soyurgal eski yöne-
tici sınıfa ve toprak sahiplerine bolca bah-
şedilen bir imtiyazdır. Bunun sebebi ise
açıktır. Güçsüz bir bürokratik mekanizma-
ya sahip olan geleneksel devlet taşrada
kendi bölgelerinde idarî, malî, adlî işleri
yürüten eski zümreyi yok edip bir otorite
boşluğu yaratmaktansa onlarla ittifakı ter-
cih etmiştir (*Toplum ve Bilim*, sy. 4 [1978],
s. 73). Böyle bir ihsana kavuşan kimse ay-
nı zamanda "tarhan" unvanını elde etmiş
sayılıyordu (*a.g.e.*, sy. 4 [1978], s. 74). Ka-
rakoyunlu ve Akkoyunlu devletlerinde so-
yurgalın yanı sıra "tuyul" da görülür; ara-
daki fark ise tuyulun irsî olmayıp göreve /
zamana bağlı bir vergi muafiyeti içermesi-
dir (*a.g.e.*, sy. 4 [1978], s. 74; Herrmann,
CXXXIX [1989], s. 108). İnalıcık'a göre Os-
manlılar'daki temliknâme özette soyurga-
lın dengidir. İslâm devletlerinde yönetimin
dağılımı temlik, soyurgal, yurtluk-ocaklık
ve mâlikâne-mukâtaa şeklinde görülmek-
tedir (*History and Historiography*, s. 114,
116). Yine İnalıcık'a göre Türk lehçelerinde
yaygın biçimde kullanılan "soyurkamak"
masdarı Moğol hükümdarlarının hizmet-
inde bulunan Uygur kâtipleri aracılığıyla
Farsça'ya girmiş olmalıdır (*a.g.e.*, s. 119).

Menşee itibarıyla soyurgalın iktâ sistemi-
nin değiştirilmiş bir biçimi olduğu anlaşılmak-
makta, ancak onun yalnız hizmet karşılığı
değil daha çok bir başış şeklinde verildiği
görülmektedir. Bunun yanı sıra soyurgal,
sahibine ayrıca hem dokunulmazlık hem
de idarî ve hukukî haklar kazandırmaktay-
dı. İlk defa XIII. yüzyılın sonlarında İran'da
ortaya çıkan bu sistem İlhanlı Devleti'nin
parçalanmasından sonra Celâyirîliler,
Karakoyunlular, Akkoyunlular, Timurlular
ve Safevîler tarafından yaygın biçimde uy-
gulanmış, özellikle günümüze Safevîler dev-
rine ait pek çok belge ulaşmıştır. Türkmen-
ler'e ve Safevîler'e ait soyurgallar ve iktâ-
lar üzerine sistemli bir çalışma yayımla-
yan Busse bunların belgelerini içerik, iç
düzen, tarih ve dönem gibi farklı yönler-
den incelemiştir. Her belgenin başında hü-

kümdarın adı, unvanı ve arkasından "sö-
zümlüz" ifadesi yer alır (*Untersuchungen*, s.
25). Röhrborn'a göre bu ifadeyi "bizim ...
fermanımız / ... emrimiz" şeklinde anlamak
gerekmektedir (*ZDMG*, CXXVII [1977], s.
334). Genelde kâğıt üzerine yazılmış olan
belgelerde çoğunlukla damga bulunur; ilk
bölümden sonra belirli kalıplar halinde söz-
ler, daha sonra tarih ve bitiş dileği gelir.

BİBLİYOGRAFYA :

Doerfer, *TMEN*, I, 351-354; Clauson, *Dictionary*,
s. 556; Zemaheşerî, *Mukaddimetü'l-edebe* (haz. Nu-
ri Yüce), Ankara 1988, s. 177*; *Türkçe İlk Kur'an
Tercümesi* (Rylands Nüshası) Karahanlı Türk-
çesi: *Giriş-Metin-Notlar-Dizin* (haz. Aysu Ata), An-
kara 2004, s. 628; H. Busse, *Untersuchungen
zum Islamischen Kanzleiwesen*, Kairo 1959, s.
25, 27, 98; Spuler, *İran Moğolları*, s. 356-359; İs-
mail Aka, *Timur ve Devleti*, Ankara 1991, s. 52,
112; A. D. Khan, *Diplomatics of the Soyurghal
Farman of the Great Mughals, 1556-1707*, Alla-
habad 1994; P. Pelliot, *Uygur Yazısıyla Yazılmış
Uğuz Han Destanı* (trc. Vedat Köken), Ankara
1995, s. 56-57; Halil İnalıcık, "Autonomous En-
claves in Islamic States: Temlik, Soyurghals,
Yurdruk-Ocaklık, Mâlikâne-Mukâta'a and
Awqâf", *History and Historiography of Post-Mon-
gol Central Asia and the Middle East: Studies in
Honor of John E. Woods* (ed. J. Pfeiffer – Sholeh
A. Quinn), Wiesbaden 2006, s. 111-134; V. Mi-
norskiy, "A Soyurghal of Qasim b. Jahangir Aq-
qoyunlu", *BSOAS*, IX (1938), s. 927-960; İ. P.
Petruşevskiy, "K istorii instituta soyurgala", *SV*,
VI (1949), s. 227-246; M. Murakami, "Mongoru
chika no hooyuusei no kigen tokuni Soyurghal
to Qubi to Emëu tono kanren nitsuite", *Tōyō
Gakuhō*, XLIV, Tokyo 1961, s. 1-35; K. Röhrborn,
"Staatskanzlei und Absolutismus im safawidi-
schen Persien", *ZDMG*, CXXVII (1977), s. 313-
343; İber Ortaylı, "Osmanlı Toprak Düzeninin
Kaynakları", *Toplum ve Bilim*, sy. 4, İstanbul
1978, s. 72-77; G. Hermann, "Ein Erlaß Tah-
masps I von 934/1528", *ZDMG*, CXXXIX (1989),
s. 104-119; Osman Gazi Özgüdenli, "İlhanlı Hü-
kümdarı Ebu Sa'id Han'a Ait Dört Yarlığ", *TTK
Belleten*, LXIX/254 (2005), s. 65-115; Kâzım Pay-
daş, "Moğol ve Türk-İslâm Devletlerinde Suyur-
gal Uygulaması", *Bilgi: Türk Dünyası Sosyal
Bilimler Dergisi*, sy. 39, Ankara 2006, s. 195-218;
A. K. S. Lambton, "Soyürghāl", *EP*² (İng.), IX,
731-734.

MEHMET ÖLMEZ

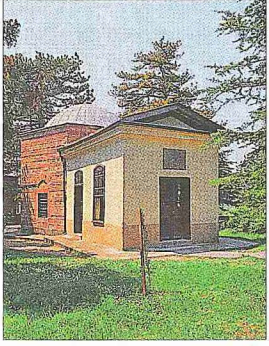
SÖĞÜT

Osmanlı Devleti'nin
ilk kurulduğu yer olarak bilinen,
bugün Bilecik'e bağlı
ilçe merkezi.

Sakarya ırmağının güneyinde etrafı te-
pelerle çevrili çok derin ve dar bir boğazın
(Söğüt deresi) ağzında, denizden yaklaşık
650 m. yükseklikte yer alır. Bilecik ile Es-
kişehir arasındaki ana yolun dışında kalır,
ancak tâli yollarla güneyde Bozüyük ve do-
ğuda orta Sakarya vadisi üzerindeki yerle-

şim yerlerine bağlanır. Kasabanın adı muh-
temelen söğütgiller ailesinden olan ve ge-
nellikle su kenarlarında yetişen bir ağaç-
tan gelir. Söğüd / Söğüt'ün Sagouados ad-
lı bir eski yerleşme yeri olduğu iddiaları is-
pat edilememiştir. Bununla birlikte bura-
nın Bilecik gibi İznik-Eskişehir-Kütahya yo-
lu üzerinde teşekkül etmiş bir kasaba ola-
bileceği belirtilir. XV ve XVI. yüzyıl kaynak-
larında Bey Söğüdü, Söğüdlü, Söğüdcük ve
Söğütcük gibi adlara rastlanması (166 Nu-
maralı *Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Def-
teri*, s. 55; *Hüdavendigâr Livası*, s. 267-
269) yer isminin menşee hakkında belirle-
yicidir.

Söğüt'ün tarihî süreç içinde bir yerleş-
me yeri halinde ne zaman ortaya çıktığı
kesin olarak bilinmemektedir. Eskiçağ'da
orduların geçtiği güzergâh üzerinde oldu-
ğu belirtilen Söğüt yöresinin tarihi, Bilecik'i
de kapsayacak biçimde Bitinya (Bithynia)
bölgesinin genel tarihi içinde yer alır. Fa-
kat buranın bir yerleşme yeri olarak orta-
ya çıkışı, Osmanlı Beyliği'nin kurulma aş-
masının yaşandığı XIII. yüzyılın ikinci yar-
sında gerçekleşmiş olmalıdır. Bu hususta
ilk Osmanlı tarihçilerinin müşterek riva-
yetlerinden biri, Kayı aşiretinin beyi olan
Ertuğrul Gazi'nin Karacahisar'ın kuşatma-
sı sırasındaki başarısı ile Selçuklu Sultanı
Alâeddin'i etkilemesi, bunun üzerine Sul-
tan Alâeddin'in Ertuğrul Gazi'ye kışlak ola-
rak Bilecik ve Eskişehir arasında verimli
bir dere yatağını içine alan Söğüt vadisini
ve yaylak olarak da Domanıç dağlarını ver-
mesidir. Bir diğer rivayet ise Ertuğrul Ga-
zi'nin Selçuklu Devleti sınır boylarına uç be-
yi olarak yerleşmesi sırasında buraya gel-
mesi ve mahallî Bizans güçleriyle savaşmış
Bilecik'i alması olayıdır. Söğüt'te Ertuğrul
Gazi'nin türbesinin bulunması, Şeyh Ede-
bâî ile Sultan Osman, Orhan ve Murad Hu-
dâvendigâr'ın vakıflarına gelir olarak tah-
sis edilen yerlerin mevcudiyeti, ayrıca XVI.
yüzyıl tahrir verilerine göre burada Kayı
aşiretinin yerleşmiş olması, Osmanlılar'ın
tarih sahnesine çıktığı ilk dönemlerde Sö-
ğüt'ün belirleyici önemini ortaya koyar. Bu
durumda Söğüt'ün, Ertuğrul Gazi'nin aş-
iretinin başında olduğu sıralarda bir uç yer-
leşmesi ve ardından oğlu Osman Gazi'nin
ilk idarî merkezi şeklinde öne çıktığı söy-
lenebilir. Osman Gazi'nin XIV. yüzyıl baş-
larında batıda Bizanslılar üzerine yapılan
gazâ hareketini yayması ve süratle Mar-
mara bölgesine doğru genişlemesi, arka-
sından oğlu Orhan Bey döneminde Bur-
sa'nın fethi (726/1326) gibi sebepler, Sö-
ğüt ve yöresinin giderek idarî ve siyasî ba-
kımdan arka planda kalmasına yol açmış

Ertuğrul
Gazi
Türbesi –
Söğüt / Bilecik

olmalıdır. İstanbul'un fethinden sonra ise İstanbul'dan Anadolu'ya doğru "sağ kol" veya "hac yolu" olarak bilinen meşhur yolun üzerinde bulunduğundan hacca giden hacıların konakladığı yerlerden biri haline gelmiştir.

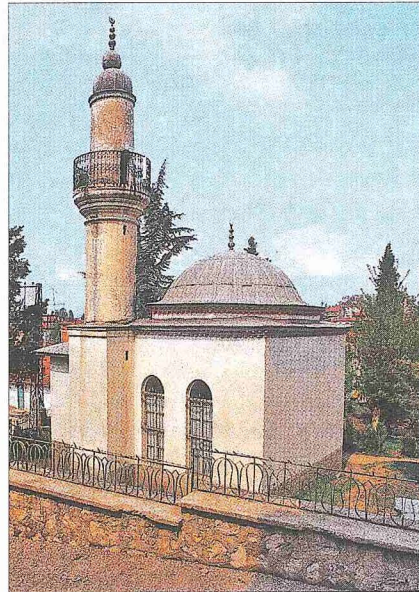
Osmanlı döneminde Söğüt, idarî bakımdan Anadolu eyaletine bağlı Bursa (Hüdâvendigâr) sancağının kaza veya nahiyeleri arasında yer alıyordu. 892'de (1487) nahiye merkezi muhtemelen bugünkü kasabanın ilk nüvesini oluşturan Bey Söğüdü / Söğüt adlı köydü. Burada yaklaşık eli beş kişi yaşıyordu (dört ellici, iki kesimci, iki bağban, bir haraçgüzâr ve iki kötürüm olmak üzere on bir hâne). Bu tarihte şehirleşmenin işareti olacak şekilde bir merkez konumunda değildi (a.g.e., s. 267, 269, 276). Söz konusu tahrir kayıtlarından buranın bir "ellici yeri" olduğu, yani devlet tarafından toprak işçiliği statüsü tanınmış küçük bir grup tarafından (ortakçı kullar) iskân edildiği anlaşılır. 1530'da bu köyün nüfusu yirmi hâne, dört mücerret (bekâr erkek) olmak üzere yaklaşık 100 kişiye yükseldi (166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri, s. 55-58, 202). Bu nüfus içinde "cemâat-i ehl-i vezâif" adı altında kaydedilenler de vardı (üç hâne, bir imam ve bir müezzin). Söz konusu vazifelilerin nerede görevli olduklarına dair bir işaret olmamasına rağmen bunların köyde başta Ertuğrul Gazi Türbesi olmak üzere köyde mevcut mescidde vazifeli oldukları söylenebilir. Bu tahrir kayıtları, Osmanlılar'ın erken dönemlerinde Söğüt'ün esasında bir köy yeri olduğunu ve konar göçer grupların geçici (kıslak) iskân birimi halinde bulunduğunu gösterir. Daha sonra buraya toprağı işlemek üzere kul asıllı ortakçılardan oluşan küçük bir grubun yerleştirildiği anlaşılmaktadır.

981'de (1573) Söğüt idarî durumunu korudu. 936'da (1530) otuz sekiz köy, dört konar göçer grubun bulunduğu nahiyede 1573'te otuz yedi köy ve on mezraa kayıtlıydı. Bu tarihte Söğüt yine bir köy statüsünde

sündeydi. Fakat merkezin "nefs-i Söğüt" diye geçmesi buranın yavaş yavaş bir kasaba olma sürecine girdiğini gösterir. Bu süreç içinde 1573'te Söğüt'ün vergi veren erkek nüfusu 124'e ulaşmıştı. Bunun 113'ü müslüman (altmış dokuz hâne, kırk dört mücerret), on biri gayri müslimdi. Burada müslüman nüfusun on bir hâne ve on mücerred mühtemelen Söğüt'teki türbe ve mescidde vazifeliydi. On dört kişiye sipahi ve sipahizâde statüsünde bulunmaktaydı. Bu nüfus yapılanması içinde Söğüt'ün 1573'te 450-500 arasında nüfusu vardı. Cizye vergisi ödemekle mükellef olan gayri müslimler arasında Karaca, Karagöz ve Kurd gibi Türkçe adları taşıyanların varlığı bunların gayri müslim Türkler olabileceği intibahı uyandırmaktadır (Hüdâvendigâr Livası, s. 268; Yinanç, sy. 34 [1985], s. 65-73).

XVII. yüzyıl ortalarında Söğüt'e uğrayan Evliya Çelebi, buranın Bursa sancağında Lefke (bugünkü Osmaneli) kazasına bağlı nahiyeler arasında yer aldığını, bağlı bağçeli, havası ve suyu latif, "... yedi yüz kiremitle mestür Etrâk hâneli" küçük bir kasaba olduğunu belirtir. Bu durum, Celâfî hareketlerinden sonra Söğüt'ün hızlı bir nüfus artışı sürecine girdiğine işaret eder. Bu artışın normal bir artıştan ziyade daha çok dışarıdan alınan göçlerden ileri geldiği anlaşılmaktadır. Nitekim XVII. yüzyıl ortalarında Söğüt yöresine yakın, Sadra-

Ertuğrul Gazi Camii – Söğüt / Bilecik

zam Köprülü Mehmed Paşa'nın Hân-ı Cedîd adıyla bilinen bugünkü Vezirhan belesindeki kervansarayına toplam 126 nefer müslüman ve gayri müslim halkın ormanda yer açmak üzere yerleştirilmesi dikkat çekicidir (Hüdâvendigâr Livası, s. 268). 1736'da Söğüt'ün dört mahallesinin olması da bu nüfus artışının bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. Söğüt, XIX. yüzyılın ilk yarısında Hudâvendigâr (Bursa) vilâyetine bağlı Ertuğrul (Bilecik) sancağının bir kazası oldu. Tanzimat'tan sonra düzenlenen temettuât kayıtlarına göre 1840'lı yıllarda burada altı müslüman mahallesi bulunuyordu (Câmi-i Kebîr, Hacı Hüseyin, Çora Bey, Hüseyin, Balaban, Çimenlik). Gayri müslim nüfus da ayrı bir mahalle teşkil etmişti. Toplam erkek nüfus 1500 dolayındaydı. Gayri müslimler 434 erkek nüfusa sahipti. Bu durumda kasabanın toplam nüfusunun 5-6000 dolayında olduğu anlaşılmaktadır. XIX. yüzyılın sonlarında kasabanın nüfusu yine 6000 civarındaydı. Bu nüfusun önemli bir kısmını Türkler teşkil ediyordu. Genel nüfusun üçte birinden az olan gayri müslimler Rum ve Ermeniler'den oluşuyordu. V. Cuinet ise Söğüt'te toplam nüfusun 17.845 olduğunu, bunun 14.838'ini Türkler, 1488'ini Ortodoks Rumlar, 1472'sini Gregoryen Ermeniler ve 47'sini yahudilerin teşkil ettiğini yazar. Bu tarihten sonra merkez kasabanın nüfusunda düşme görüldü. Millî Mücadele yıllarında burası iki defa Yunan saldırısına uğradı. İlk İkinci İnönü Savaşı sırasında oldu. Fakat Yunanlılar burada ancak altı gün kalabildi (26 Mart – 1 Nisan 1921). Aynı yılın temmuzunda ikinci işgal dönemi on üç ay sürdü. 4 Eylül 1922'de tahrip edilmiş bir şekilde işgalden kurtarıldı.

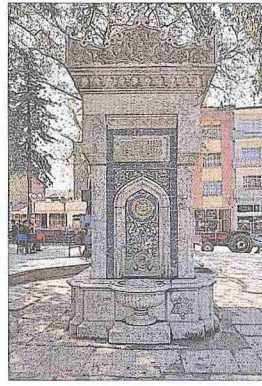
Osmanlı Beyliği'nin ilk dönemlerine beşiklik etmiş olan Söğüt kuruluş döneminin izlerini yansıtan bazı tarihî ve kültürel eserlere sahiptir. Bu eserlerin başında Söğüt ile âdeta bütünleşmiş olan Ertuğrul Gazi Türbesi gelir. Muhtemelen Orhan Gazi döneminde inşa edilen ve XVI. yüzyılda görevli olarak birer türbedarla muslukçunun bulunduğu bu türbe XVIII ve XIX. yüzyıllarda onarım gördü. Geleneğe göre türbeyi çevreleyen avlu içinde Osman Gazi'nin kardeşlerinden Saruyatu veya Savcı Bey'in babası Ertuğrul Gazi'nin yanında medfun olduğu söylenir. Hatta Osman Gazi vefat ettiğinde önce bu türbeye, sonra da Bursa'ya nakledildiği hâkim bir görüş olarak ileri sürülür. Bugün türbenin önünde tarih boyunca kurulan on altı büyük Türk devletinin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ku-

rucularının büstleri yer almaktadır. Ayrıca Söğüt'ün güneybatısında çevreye hâkim bir tepede Ertuğrul Gazi adıyla bir mescid vardır. Ertuğrul Gazi'nin vefatından sonra inşa edildiği anlaşılan bu mescidin XIX. yüzyıl sonlarında yeniden yapıldığı bilinmektedir (bk. ERTUĞRUL GAZİ CAMİİ ve TÜRBESİ). Bu eserlerden başka Söğüt'ün merkezinde Çelebi Mehmed adıyla bilinen bir cami yer alır. Bu caminin masraflarının Orhan Gazi vakfınca karşılanmasından dolayı esasında Orhan Gazi'ye ait olduğu ve Çelebi Mehmed tarafından yeniden inşa edilmesi sebebiyle onun adını taşıdığı ileri sürülür (bk. ÇELEBİ SULTAN MEHMED CAMİİ).

Osmanlılar'ın kuruluş döneminden sonra imara ve kültürel faaliyetlere pek sahne olmayan ve uzun süre gözlerden uzak kalan Söğüt'ün, XIX. yüzyıl sonlarında II. Abdülhamid'in imparatorluğu ayakta tutabilmek için pratiğe dayalı çok yönlü siyaseti çerçevesinde Osmanlı Devleti'nin kuruluş noktası olarak yeniden yorumlanmaya ve ön plana çıkarılmaya başlandığı görülmektedir. II. Abdülhamid döneminde iki önemli tarihî eser inşa edilmiştir. Bunlardan biri 1889'da yaptırılan Hamidiye Camii, diğeri 1901'de inşa edilen idâdîdir. İdâdînin yanında 1919 yılında yapılan bir de yetimhane mevcuttur. Bundan başka kasabada Çelebi Mehmed Camii'nin önündeki küçük meydanda Kaymakam Said Bey tarafından inşa ettirilen bir de çeşme vardır. Bu eserlerin dışında XIX. yüzyıl sonlarında Söğüt'te eğitim ve öğretim alanında iki kütüphane, iki medrese, bir rüşdiye ve ibtidâî mektebin olduğu dikkati çekmektedir.

Ertuğrul Gazi Türbesi'nin Söğüt'te olmasından dolayı Ertuğrul Gazi'ye mensup olduklarına inanılan Poyrazlı, Tolazlı, Özbek-

Kaymakam
Said Bey
tarafından
yaptırılan
çeşme

li, Sazlı, Akçini (Akçainli), Hacı Halil obası, Veliler, Karabağlı, Softalı ve Akçakoyunlu adlarıyla bilinen yöruk gruplarının zamanla burasını bir ziyaret ve tören yeri haline getirdikleri, ancak 1863'te Ahmed Vefik Efendi'nin (Paşa) Anadolu'nun sağ kol müfettişliği döneminde bunlar iskân edildikten sonra yavaş yavaş bu geleneği unutmaya başladıkları, II. Abdülhamid döneminde ise zayıflayan aidiyet bağının tekrar kuvvetlendirilmesi düşüncesiyle bunun yeniden canlandırıldığı bilinmektedir. Bu geleneksel ziyaret ve törenler çerçevesinde yöruk beyleri erkek evlâtları dünyaya geldiğinde, çocuklarını Ertuğrul Gazi Türbesi'ne götürüp kurban keserek isim veriler, yılda iki defa 300 atlı ile türbeyi ziyarette gelerek üç dört gün kalırlar, yine kurban keserler ve cirit oynarlardı. Ziyaret ve törenlerde geleneksel kıyafet olarak başlarına keçe külâh giyerler ve ihtiyarları külâhın etrafına ağabani denen sarık, gençleri ise kırmızı Trablus sarık sararlardı (BA, Yıldız, ts., Kısım nr. 18, Evrak, nr. 553/368, Zarf nr. 93, Karton nr. 36). Bugün yöruk bayramı kapsamında yapılan bu törenler dolayısıyla kendilerini Ertuğrul Gazi'ye nisbet eden Karakeçili aşireti mensupları her yıl eylül ayının ikinci haftasının cumartesi ve pazar günleri Söğüt'e gelmekte ve mahallî kıyafetleriyle törenlerini icra etmektedir. Bu gelenek her yıl düzenlenen resmî bir organizasyona dönüşmüş bulunmaktadır.

1927'de 2446 kişilik nüfusuyla geçirdiği işgal yıllarının izini taşıyan Söğüt ancak 1975 sayımında 5000 nüfusu aşabildi (5329 nüfus). 1980'li yıllardan sonra ciddi bir gelişme gösterdi, bazı yeni sanayi tesisleri kuruldu. 1990'da nüfusu 10.000'e yaklaştı (9470), 2000 sayımında 10.000'i (12.644 nüfus) ve 2007 sayımında 15.000'i (15.761) geçti. Önceleri pamuk üretimi ve ipek dokumacılığı ön planda iken bugün seramik ve mermercilik başlıca endüstri alanını oluşturur. Günümüzde Söğüt'te beş

mahalle bulunmaktadır (Orta, Kayhan, Cumhuriyet, Balaban, Türkmenbaşı).

BİBLİYOGRAFYA :

166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri: 937-1530 (nşr. BA Dairesi), Ankara 1995, s. 55-59, 202; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme* (Dağlı), III, 10; Cuinet, IV, 176-179; *Hüdavendigâr Liva-sı Tahrir Defterleri* (haz. Ömer Lütfi Barkan – Enver Meriçli), Ankara 1988, s. 267-291; İbrahim Hakkı Konyalı, *Söğüt'de Ertuğrul Gazi Türbesi ve İhtifali*, İstanbul 1959; Taylan Akkayan – Mehmet H. Aydın, *Ertuğrul Gazi'den Bugüne Söğüt*, İstanbul 1983; Sait Öztürk, "Öndokuzuncu Yüzyılda Söğüt Kazası'nın Sosyal ve Ekonomik Özellikleri", *Söğüt: VIII. Osmanlı Sempozyumu*, İstanbul 1995, s. 51-64; I. Beldiceanu-Steinherr, "Bitinya'da Gayrimüslim Nüfus (14. Yüzyılın İkinci Yarısı – 15. Yüzyılın İlk Yarısı)", *Osmanlı Beyliği: 1300-1389* (trc. Gül Çağalı Güven v.dğr.), İstanbul 1997, s. 10-13; R. P. Lindner, *Ortaçağ Anadolu'sunda Göçebeler ve Osmanlılar* (trc. Müfit Günay), İstanbul 2000, s. 52-53; Filiz Yenisehirlioğlu, "Söğüt: Osmanlı Beyliği'nin Kuruluşu ve Tarihi Coğrafyanın Çevre Düzenlemesi", *Tarih Yazımında Yeni Yaklaşımlar, Küreselleşme ve Yerelleşme*, İstanbul 2000, s. 92-112; Refet Yınanç, "XVI. Yüzyılda Söğüt ve Köyleri", *TDA*, sy. 34 (1985), s. 65-73; *Kâmûsü'l-a'lâm*, IV, 2587-2588; Besim Darkot, "Söğüt", *İA*, X, 761-763; J. H. Kramers, "Söğüt", *Et* (Ing.), IX, 706.

İLHAN ŞAHİN

SÖKMEN, Tayfur (1892-1980)

Hatay Cumhuriyeti'nin
ilk ve tek cumhurbaşkanı.

Tam adı Tayfur Ata'dır. Antep'te doğdu; çocukluk ve gençlik yılları Hatay'ın Kırıkhan ilçesi Alaybeyli köyünün yanında Bâyezîd-i Bistâmî Ziyaretî'ndeki konakta geçti. İlk mektebi ve rüşdiyeyi burada okudu; İ. Hakkı Konyalı'dan özel dersler aldı. 1915-1916 yıllarında ordu emrine girerek Kırıkhan-Hassa arasında askerî sevkîyat ve top nakli için yapılmakta olan yolda görev aldı. Daha sonra Halep'te ordu kumandanı Nihad Paşa'nın maiyetinde istihbarat görevlisi olarak çalıştı. Savaşın Osmanlı Devleti'nin yenilgisiyle sonuçlanması üzerine buradan ayrıldı. 14 Kasım 1918 tarihinde İskenderun Limanı'na asker çıkarıp Aralık 1918'de Türk bölgeleri olan Antakya, İskenderun, Belen, Reyhaniye, Ordu ve Bıyır-Bucak bölgelerini işgal eden Fransızlar'a karşı direniş hareketinin örgütlenmesine ön ayak oldu.

Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin 28 Ocak 1920'de yaptığı gizli oturumda Mîsâk-ı Millî'yi kabul etmesi üzerine 31 Mayıs'ta Mustafa Kemal Paşa'ya bir telgraf çeken Tayfur Bey, Antakya, İskenderun ve

Söğüt Hamidiye Camii – Bilecik

